הזירה המתפתחת של איראן: האסטרטגיה האיראנית בזירה האזרחית

כותבת המאמר: מיטל ברגמן

מנחה: ד״ר רונן איציק

תאריך: 16.11.2026

© כל הזכויות שמורות למיטל ברגמן, 2026.

תוכן עניינים

תקציר מנהלים 3

1. מבוא 4

2. סקירת ספרות 5

2.1. HUMINT בעידן המודיעין הטכנולוגי- דיגיטלי 5

2.2. האסטרטגיה האיראנית 5

2.3. השימוש באזרחים ככלי מודיעיני 5

2.4. השימוש במגויסים אזרחיים בפעילות עוינת במהלך מלחמה 6

2.5. הערכת אפקטיביות הפעילות האיראנית 7

2.6. מאפייני אוכלוסיית היעד בגיוס מקורות אנושיים 7

2.7. סיכום סקירת הספרות 8

3. שיטת המחקר 8

4. מגבלות המחקר 8

5. ממצאים 8

6. דיון 10

7. סיכום והמלצות 11

8. ביבליוגרפיה 13

נספחים 15

תקציר מנהלים

במהלך מלחמת "חרבות ברזל" נחשפו מקרים רבים של ניסיונות מצד גורמים איראניים לגייס אזרחים ישראלים לפעילות מודיעינית ועוינת, רובם באמצעות המרחב הדיגיטלי. מאמר זה בוחן כיצד ניסיונות אלה משקפים את תפיסת ההפעלה המודיעינית של איראן בזירה האזרחית, ומה ניתן ללמוד מהם על יכולותיה ומגבלותיה. המחקר מבוסס על ניתוח 20 מקרים פומביים ועל ראיונות עם אנשי מקצוע מתחום הביטחון והמודיעין.

הטענה המרכזית היא כי ניסיונות הגיוס אינם אירועים נקודתיים, אלא חלק מדפוס פעולה רחב: במקום הסתמכות על מספר מצומצם של סוכנים איכותיים, איראן מפעילה מודל מבוזר של פנייה רחבה לאזרחים, הפעלה למשימות נקודתיות והפקת ערך מצטבר מן הפעילות, לרבות למידה מכל ניסיון – גם כושל.

עיקרי הממצאים:

- **המרחב הדיגיטלי הוא ערוץ הגיוס המרכזי** – בכ-75% מהמקרים בוצעה הפנייה הראשונית באמצעות טלגרם או רשתות חברתיות אחרות.
- **אין פרופיל אחיד של מגויס** – אך תמריצים כלכליים הופיעו כגורם מרכזי במקרים רבים, לצד פגיעות כלכלית ותחושת ניכור או שוליות חברתית.
- **מרבית המשימות פשוטות יחסית** – איסוף מידע, תיעוד או פעילות השפעה ותעמולה, ורק מקרים בודדים כללו בקשות לביצוע פעולות אלימות.
- **הצלחה חלקית** – מרבית הניסיונות לא הובילו לחדירה משמעותית למוקדי סוד, בין היתר בשל פעילות הסיכול הישראלית, אך עצם היכולת לגייס ולהפעיל אזרחים, לצבור ניסיון מבצעי ולייצר תחושת חדירות ופגיעות מהווה הישג מבצעי ותודעתי מסוים.

מכאן שהאתגר אינו נוגע לסיכול המודיעיני בלבד, אלא גם לחוסן החברה הישראלית ולמודעות הציבור במרחב המקוון.

המלצות עיקריות:

1. הגברת המודעות הציבורית לאיומי גיוס דיגיטליים, בדגש על זיהוי פניות חשודות, הצעות עבודה חריגות ותמריצים כספיים.
2. בחינת מדיניות הענישה בעבירות של מגע עם סוכן זר, סיוע לאויב וריגול בעת לחימה, לשם חיזוק ההרתעה.
3. המשך מחקר ומעקב אחר התפתחות דפוסי הגיוס האיראניים ואחר השפעת ההתפתחויות הטכנולוגיות על שיטות ההפעלה והסיכול.

1. מבוא

בעשורים האחרונים חלה תפנית באופן שבו מתנהלים עימותים בין מדינות. לצד הלחימה הקינטית, פעילות מודיעינית, תודעתית ודיגיטלית הפכה לרכיב מרכזי בניהול עימותים, תוך טשטוש הגבול בין חזית לעורף ובין איסוף מידע להשפעה על אוכלוסייה אזרחית.

במסגרת זו, המודיעין האנושי (Human Intelligence – HUMINT) ממשיך למלא תפקיד ייחודי, שכן הוא מאפשר גישה לכוונות, מניעים ותהליכי קבלת החלטות שאינם נגישים באמצעים טכנולוגיים. עם זאת, העידן הדיגיטלי ותנאי העימות משנים את אופני הפעלתו ואת דפוסי הגיוס, היקפו ורמת הסיכון הכרוכה בו.(Gioe & Manganello, 2025)

תפיסה זו, הרואה בזירה האזרחית חלק בלתי נפרד מהעימות, עומדת בבסיס פעילותו של המודיעין האיראני. מאז המהפכה האסלאמית (1979), הפעילות המודיעינית האיראנית משתלבת באופן הדוק במנגנוני הביטחון, הצבא והמשטר, והמודיעין נתפס לא רק ככלי לאיסוף מידע, אלא כאמצעי להשפעה, שליטה וניהול עימותים (Banerjea, 2015).

מגמה זו באה לידי ביטוי מובהק במהלך מלחמת "חרבות ברזל", שבה נעשה שימוש נרחב במרחב הדיגיטלי לניסיונות גיוס של אזרחים ישראלים. למרות קיומה של ספרות רחבה על HUMINTוגיוס מקורות, מרבית המחקרים עוסקים במנגנוני הגיוס עצמם ומנתקים אותם מהקשר של עימות פעיל. לכן, קיים מחסור בניתוח שיטתי של גיוס אזרחים בזמן מלחמה כחלק מתפיסת הפעלה רחבה של מדינה – ובכך מתמקד מחקר זה, הבוחן כיצד מופעל HUMINT כחלק ממערכה מתמשכת מול מדינה.

שאלת המחקר:

כיצד ניסיונות גיוס איראניים בישראל במהלך מלחמת חרבות ברזל משקפים את תפיסת ההפעלה המודיעינית של איראן בזירה האזרחית, ומה ניתן ללמוד מהם על יכולותיה ומגבלותיה?

מתוך שאלה זו נגזרות מספר שאלות משנה:

1. מה המאפיינים של האוכלוסיות שנבחרו כיעד לגיוס והאם יש נקודות דמיון?
2. מה מידת ההצלחה בפעילות הגיוס האיראנית?
3. אילו כשלים ומגבלות עולים מדפוסי הגיוס?
4. מה ניתן ללמוד מפעילות המודיעין האיראנית בזירה הישראלית במהלך עימות?

הטענה המרכזית היא כי ניסיונות הגיוס אינם אירועים נקודתיים או כשל מסכל, אלא חלק מדפוס פעולה רחב המבוסס על פנייה לאזרחים, הפעלה מבוזרת וריבוי מקורות. במסגרת זו, הערך עבור הצד האיראני אינו נובע בהכרח מאיכותו של כל מקור בודד, אלא מהיקף הפעילות ומהשפעתה המצטברת: יצירת תחושת חדירות ופגיעות, עומס על מערכות הסיכול, וצבירת ניסיון מבצעי ולמידה.

2. סקירת ספרות

2.1. HUMINT בעידן המודיעין הטכנולוגי- דיגיטלי

ההתקדמות באמצעי האיסוף הדיגיטליים, ובהם SIGINT, OSINT, אמצעים לווייניים וניתוח נתונים מתקדם, הרחיבה משמעותית את היקף המידע הזמין לארגוני מודיעין. עם זאת, איסוף בהיקף גדול אינו מבטיח הבנה עמוקה יותר של היריב: מערכות טכנולוגיות מצטיינות בזיהוי אינדיקציות חיצוניות, אך מוגבלות ביכולתן להבין כוונות ותהליכי קבלת החלטות המתרחשים במעגלים סגורים. (Gioe & Manganello, 2025) המודיעין האנושי משלים פער זה, שכן הוא מספק הקשר והבנה איכותית, במיוחד כאשר מדובר בשחקן הפועל בהסתרה (Cruden & Livermore, 2025).

עם זאת, העידן הדיגיטלי מציב אתגרים משמעותיים בפני הפעלת HUMINT קלאסי, שכן סביבת מעקב טכנולוגית צפופה מקשה על פעולה חשאית מבלי להשאיר עקבות דיגיטליים, על קיום כיסוי אמין ועל בניית קשרי אמון עמוקים בין מפעיל למקור (Gioe & Manganello, 2025). מכאן שהשאלה אינה בחירה בין HUMINT לטכנולוגיה, אלא שילוב ביניהם: איסוף דיגיטלי מאפשר היקף ומהירות, בעוד HUMINT מספק עומק והבנה.

2.2. האסטרטגיה האיראנית

עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", הפעילות האיראנית כלפי ישראל התעצמה לכדי קמפיין משולב של סייבר והשפעה, שאינו מכוון להכרעה צבאית ישירה אלא ליצירת אפקט תודעתי. איראן שילבה תקיפות סייבר עם פעולות השפעה, במטרה לערער את תחושת הביטחון ואמון הציבור, גם כאשר הפגיעה בפועל הייתה מוגבלת (Microsoft Threat Intelligence, 2024).

בהתאם לכך, המרחב האזרחי הפך לזירת פעולה מרכזית. הפעילות אינה מתמקדת רק באיסוף מידע, אלא בזיהוי וניצול נקודות רגישות בחברה הישראלית, כגון סוגיית החטופים והשסעים הפוליטיים, ומעצימה את תחושת הפגיעות של המערכת כולה - ביטחונית, אזרחית ודיגיטלית. במקביל, התקיפות והקמפיינים הופנו גם כלפי גורמים פוליטיים, כלכליים ותשתיתיים במדינות הנתפסות כתומכות בישראל, במטרה לערער את מעטפת הסיוע ולהעלות את העלות המדינית של המשך הלחימה (Microsoft Threat Intelligence, 2024).

עם זאת, גם במהלכים אלה ניכרת זהירות מחושבת. איראן פועלת באופן עקיף, באמצעות ריבוי שחקנים וכלים המאפשרים מרחב הכחשה וגמישות תגובתית, ומקרינה כוח דרך מספר ערוצים במקביל – גם בזירה הדיגיטלית (Tabatabai et al., 2021). דפוס פעולה זה משקף העדפה לשחיקה הדרגתית של תחושת היציבות ולהגדלת עלויות העימות עבור ישראל לאורך זמן, על פני חתירה להכרעה אחת וברורה. בתוך כך, הפעילות מאפשרת גם לבחון את גבולות התגובה של ישראל ולאתר נקודות תורפה שניתן לנצל בהמשך.

2.3. השימוש באזרחים ככלי מודיעיני

הספרות על גיוס מקורות אנושיים מצביעה כי מניעי הפרט לשיתוף פעולה אינם אחידים. מודל MICE, הכולל ארבע קטגוריות – מניע כלכלי (Money), הזדהות אידיאולוגית (Ideology), כפייה או לחץ (Coercion) ואגו (Ego) – משמש מסגרת מרכזית להבנת תהליכי גיוס. עם זאת, מחקרים עדכניים מצביעים כי בפועל מדובר לרוב בשילוב מניעים המשתנים לאורך זמן, בהתאם לאופי הקשר ולנסיבות האישיות של המגויס(Lindskog et al., 2026) .

התפתחות המרחב הדיגיטלי הרחיבה משמעותית את אפשרויות הגיוס. בניגוד למודלים הקלאסיים, שהתבססו על זיהוי ממוקד של בעלי גישה למידע רגיש ופיתוח קשר אישי לאורך זמן, פלטפורמות מקוונות מאפשרות פנייה רחבה למספר גדול של משתמשים במקביל, ופרופילים ברשתות חברתיות מאפשרים מיפוי, סינון והתאמת פניות בעלות נמוכה ובסיכון מוגבל (Jones et al., 2025).

עם זאת, המעבר למרחב הדיגיטלי יוצר גם מגבלות. Cunliffe (2023) מכנה זאת "פרדוקס ה-tradecraft": המרחב הדיגיטלי מקל על יצירת קשר עם מטרות פוטנציאליות, אך מקשה על בניית האמון העמוק הדרוש להפעלת סוכן לאורך זמן, וסביבת המעקב מקשה על מפגשים פיזיים ועל יצירת כיסוי. על רקע פרדוקס זה, ניתן לפנות לאזרחים מן השורה בעלי מחויבות מוגבלת ולהפעילם למשימות נקודתיות בעלות סיכון נמוך, כגון העברת מידע בסיסי או תיעוד – מודל שאינו דורש קשר עמוק ומאפשר פנייה מהירה למספר רב של משתמשים (Cunliffe, 2023).

בהקשר זה, השימוש באזרחים משתלב במודל של איסוף מבוזר: במקום להסתמך על מקור מרכזי אחד, נאספות פיסות מידע קטנות ממספר רב של מקורות, שהצטברותן מאפשרת בניית תמונת מודיעין רחבה יותר, וניתן להחליף מקורות בקלות יחסית מבלי לפגוע במערכת כולה (Jones et al., 2025). מעבר לכך, ריבוי פניות ומשימות במרחב האזרחי עשוי ליצור עומס על מערכות המודיעין המסכל ולהקשות על ההבחנה בין פעילות משמעותית לבין רעש. גישה זו אינה מחליפה את גיוס הסוכנים הקלאסי, אך מהווה מודל משלים הנשען על ביזור והפקת ערך מצטבר ממידע חלקי.

2.4. השימוש במגויסים אזרחיים בפעילות עוינת במהלך מלחמה

במהלך מלחמת "חרבות ברזל" בא מודל זה לידי ביטוי מובהק, כחלק ממגמה רחבה של הרחבת מעגל המגויסים ושילוב גובר של אמצעים דיגיטליים בתהליכי הגיוס וההפעלה, הניכרת גם בזירות אחרות (Lindskog et al., 2026). שני מקרים ממחישים את דפוסי הגיוס העיקריים.

המקרה של מרדכי ממן ממחיש ניצול של מצוקה כלכלית. ממן, אזרח ישראלי שנקלע לחובות משמעותיים, הוצג באמצעות מכרים מטורקיה בפני איש עסקים איראני בשם "אדי", שהבטיח לו רווחים כלכליים. במסגרת הקשר הוזמן ממן פעמיים לאיראן, שם נפגש עם גורמים מטעם מנגנוני הביטחון האיראניים ונחשף להצעות לביצוע משימות שונות, ובהן איסוף מידע, הטמנת כספים ואמצעי לחימה ואף פגיעה באישים בכירים בישראל. אף שלא ביצע את המשימות, הורשע בעבירות של מגע עם סוכן חוץ וכניסה למדינת אויב ללא היתר. המקרה ממחיש דפוס גיוס הנשען על פיתוי כלכלי, בניית אמון הדרגתית והרחבת היקף המשימות לאורך זמן (מדינת ישראל נ' ממן, 2025).

לעומת זאת, המקרה של אלימלך שטרן ממחיש דפוס גיוס דיגיטלי, מהיר ומבוזר יותר. שטרן, צעיר בן 22 מבית שמש, עמד בקשר במשך מספר שבועות עם מפעילה שכינתה את עצמה "אנה" באמצעות טלגרם, ביצע עבורה משימות בתמורה לתשלום במטבעות דיגיטליים, ואף הפעיל שני אזרחים נוספים. בית המשפט קבע כי שטרן חשד שמדובר בגורם מטעם מדינה זרה, אך בחר להמשיך בקשר ולעצום עיניו. המקרה מדגים כיצד פלטפורמות דיגיטליות מאפשרות יצירת קשר מהיר ללא מפגש פיזי, והרחבת הפעילות למבנה רשתי שבו המגויס משמש גם כמגייס ומפעיל של אחרים (מדינת ישראל נ' שטרן, 2025).

ההשוואה בין שני המקרים מצביעה על קיומם של שני דפוסי גיוס מרכזיים: דפוס מסורתי, המבוסס על קשרים בין-אישיים, מפגשים פיזיים ובניית אמון הדרגתית, ודפוס דיגיטלי, הנשען על פלטפורמות מקוונות, אנונימיות יחסית ויכולת הפעלה מרחוק – שהוא גם הדפוס הנפוץ יותר בפעילות האיראנית (ראו נספח 1). בשני הדפוסים המשימות אינן דורשות לרוב גישה למידע מסווג, והמניעים משלבים בדרך כלל כמה רכיבים של מודל MICE ולא גורם אחד מובהק. מעבר לכך, לאחר ביצוע פעולה ראשונית נוצרת נקודת פגיעות המאפשרת למפעיל להפעיל לחץ ואיומים, דבר המקשה על ניתוק הקשר גם כאשר המניע הראשוני היה חלש יחסית.

2.5. הערכת אפקטיביות הפעילות האיראנית

הערכת הצלחת הפעילות האיראנית מחייבת לבחון לא רק אם ניסיונות הגיוס מתקיימים, אלא עד כמה הם אפקטיביים והיכן מצויים כשליהם. בהתאם לספרות, אפקטיביות אינה נמדדת בעצם האיסוף או הגיוס, אלא ביכולת לייצר השפעה ממשית על קבלת החלטות, תפיסות והתנהגות. לפיכך, ניתן להגדיר מספר קריטריונים מרכזיים: איכות המידע (אמינות, דיוק, רלוונטיות ועדכניות), מידת השימוש במידע והשפעתו בפועל, היקף הפעילות, שרידות הסוכנים ויחס עלות-תועלת, כאשר איכות המידע וההשפעה בפועל הם המשתנים המרכזיים (Grohoski et al., 2003; Irwin & Mandel, 2019).

בהתאם לקריטריונים אלו, ניתן לזהות בפעילות האיראנית הצלחה ברמה הטקטית: איראן מצליחה ליזום קשרים, לגייס אזרחים ולהניעם לביצוע משימות כגון צילום אתרים, תליית כרזות, העברת מידע והפעלת גורמים נוספים (ראו נספח 1). עם זאת, הצלחה זו אינה מתבטאת בהכרח בהקמה של מערך סוכנים יציב, אמין ובעל ערך מודיעיני מתמשך. חלק מהסוכנים מגויסים על בסיס תמריצים כספיים וללא סינון מספק, דבר שמוביל לעיתים למידע חלקי או לא אמין, העלול לפגוע ביכולת לקבל החלטות ואף להוביל לכשל מודיעיני (Grohoski et al., 2003; Irwin & Mandel, 2019). נוסף על כך, חשיפה מהירה של סוכנים, בעיות אמון ותלות בתמריצים כספיים מקשים על שימור מערך סוכנים לאורך זמן. במובן זה, הפעילות האיראנית מציגה אפקטיביות חלקית: הצלחה ביצירת קשר, גיוס והנעה לביצוע משימה, אך לא בהכרח הצלחה מודיעינית מלאה (Grohoski et al., 2003).

עם זאת, אפקטיביות עשויה להתבטא גם בהשפעה תודעתית – יצירת תחושת חדירה, פחד ואי-ודאות בקרב האוכלוסייה – שקשה למדוד, אך עשויה לשקף מידה מסוימת של הצלחה אסטרטגית גם כאשר האפקטיביות המודיעינית נותרת מוגבלת (Grohoski et al., 2003; Irwin & Mandel, 2019).

2.6. מאפייני אוכלוסיית היעד בגיוס מקורות אנושיים

הספרות מצביעה על כך שלא קיים פרופיל אחיד של אדם המגויס לפעילות ריגול: מגויסים מגיעים ממגוון רחב של גילאים, מקצועות ורקעים חברתיים, והגורם המשותף הוא לרוב שילוב של נגישות, מוטיבציה והזדמנות. בעוד שבעבר התמקדו מאמצי הגיוס בעיקר ב"אנשי פנים" בעלי גישה למידע מסווג, בשנים האחרונות ניכרת הרחבה של מאגר היעדים גם לבעלי תפקידים אזרחיים ולאזרחים מן השורה, בשל היכולת להפיק ערך מודיעיני גם ממשימות פשוטות יחסית כגון תיעוד, צילום, איסוף מידע פתוח או סיוע לוגיסטי (Lindskog et al., 2026).

בהקשר זה מתוארת הופעתם של "סוכנים חד-פעמיים" – (Disposable Spies)אנשים ללא הכשרה מודיעינית או גישה ייחודית למידע, המבצעים משימות מוגבלות עבור גורם זר, לעיתים מתוך מניעים כלכליים ולעיתים אף ללא מודעות מלאה לזהות המפעיל או למשמעות פעילותם. ממצאים אלו רלוונטיים במיוחד לעידן הדיגיטלי, שכן הם מצביעים על האפשרות לגייס אוכלוסיות שבעבר לא נחשבו בעלות ערך מודיעיני .(Lindskog et al., 2026)

2.7. סיכום סקירת הספרות

מסקירת הספרות עולה כי קיים ידע רחב על גיוס מקורות אנושיים, על מניעי מגויסים ועל השפעת המעבר למרחב הדיגיטלי על דפוסי הפעולה. עם זאת, מרבית המחקרים עוסקים בתהליכי גיוס בהקשרים כלליים ובמנגנוני הגיוס עצמם, ואינם בוחנים את התופעה כחלק מעימות פעיל ומתמשך . בנוסף ,לא ברור האם ריבוי המקרים שנחשפו במהלך המלחמה משקף שינוי ממשי בהיקף הפעילות האיראנית ביחס לתקופה שקדמה למלחמת חרבות ברזל ,שינוי באסטרטגיית ההפעלה ,או בעיקר עלייה ברמת החשיפה והמודעות.

פער זה מחדד את הצורך לבחון את ניסיונות הגיוס לא רק כמקרים נקודתיים, אלא כחלק מתפיסת הפעלה רחבה יותר – ובכך עוסק המחקר הנוכחי.

3. שיטת המחקר

מחקר זה הוא מחקר איכותני, המבוסס על ניתוח מקרי בוחן מהזירה הישראלית במהלך מלחמת חרבות ברזל. במסגרתו נאספו ונותחו 20 מקרים פומביים של ניסיונות גיוס אזרחים על ידי גורמים איראניים, במטרה לזהות דפוסים חוזרים, מאפייני מגויסים, שיטות פעולה ומטרות גיוס (ראו נספח 1).

בנוסף, נערכו ראיונות עם אנשי מקצוע בתחום הביטחון והמודיעין, במטרה לבחון פרשנויות מקצועיות לדפוסי הפעולה ולהשלים פערים שלא ניתן לזהות על בסיס מידע גלוי בלבד.

4. מגבלות המחקר

למחקר מספר מגבלות. ראשית, הוא מבוסס על מידע גלוי בלבד, אשר עשוי להיות חלקי, מסונן או מושפע משיקולי פרסום, ומקרים מסוימים זוכים לחשיפה תקשורתית רחבה יותר מאחרים. שנית, מדובר בתופעה דינמית שעדיין מתפתחת במהלך עימות פעיל, ולכן הממצאים משקפים תמונת מצב חלקית ונקודתית בזמן. לבסוף, בהיעדר גישה למידע מודיעיני מסווג, קיימת מגבלה בהערכת האפקטיביות המלאה של הפעילות ובהבנת כוונות הצד האיראני לעומק.

5. ממצאים

פרק זה מציג את ממצאי ניתוח 20 המקרים הפומביים של ישראלים שנעצרו או הואשמו בפעילות עבור גורמים איראניים במהלך המלחמה (ראו נספח 1), ואת ממצאי הראיונות עם אנשי מקצוע מתחום הביטחון, המודיעין והמחקר.

ניתוח המקרים מצביע על מספר מאפיינים חוזרים. גילם של המעורבים נע בין 18 ל-72 שנים (ממוצע של כ-30), ומרבית המקרים כללו צעירים בשנות ה-20 וה-30 לחייהם (נספח 1).

בחינת ערוצי יצירת הקשר מצביעה על מרכזיותן של הפלטפורמות הדיגיטליות: ב-11 מתוך 20 המקרים (55%) בוצעה הפנייה הראשונית באמצעות טלגרם, ובארבעה מקרים נוספים באמצעות רשתות חברתיות אחרות – כלומר, בכ-75% מהמקרים. ממצא זה עולה בקנה אחד עם הספרות המדגישה את תפקידן הגובר של פלטפורמות דיגיטליות בתהליכי גיוס והפעלה. מרבית המקרים כללו משימות איסוף מידע, תיעוד או פעילות השפעה ותעמולה, ומקרים בודדים בלבד כללו בקשות לביצוע פעולות אלימות ועד לביצוע התנקשות (נספח 1).

לא נמצא פרופיל דמוגרפי אחיד של מגויס, אך במקרים רבים הופיעו תמריצים כלכליים כגורם מרכזי בגיוס, בין אם באמצעות תשלום ישיר ובין אם באמצעות הבטחת תגמול עתידי. יש לציין כי לא בכל המקרים פורסמו נתונים מלאים לגבי מאפיינים אישיים כגון מצב משפחתי, ארץ מוצא, שירות צבאי או עבר פלילי, ולכן אין לגזור מהם מסקנות חד-משמעיות לגבי כלל אוכלוסיית המגויסים (נספח 1).

מן הראיונות עולה כי כלל המרואיינים זיהו עלייה משמעותית בניסיונות הגיוס האיראניים כלפי ישראלים מאז אוקטובר 2023, ולתפיסתם אין מדובר רק בריבוי דיווחים או בעלייה במודעות הציבורית, אלא בשינוי ממשי בהיקף הפעילות. משה פוזיילוב, לשעבר בכיר בשב"כ וכיום חוקר בכיר במכון משגב לביטחון לאומי, הדגיש כי הרשתות החברתיות הפכו את הפנייה למטרות פוטנציאליות לפשוטה, מהירה ורחבת היקף, עד כדי כך שלדבריו "**כל מי שיש לו טלפון סלולרי עלול להיות סוג של תחנת שידור**".

איתי מדינה, ראש המכון למדיניות ביטחון בתנועת הביטחוניסטים ומומחה לאסטרטגיה וביטחון במזרח התיכון, ציין כי הטכנולוגיה מאפשרת לאיראן לפעול בעלות נמוכה יחסית ובהיקף רחב, כך ש"**לכמות יש משמעות... כמותי הופך להיות מאגר נתונים**": כל ניסיון פנייה, בין אם נחשף ובין אם לא, מלמד את איראן אילו אוכלוסיות רגישות יותר לפנייה. מורן אללוף, חוקרת איראן וחיזבאללה, הוסיפה כי ריבוי הפעילות במרחב הדיגיטלי מאפשר גישה למגוון רחב של קהלי יעד.

בהמשך לכך, פוזיילוב תיאר את הפעילות כגישת "ריסוס", שמטרתה לזהות מי מבין הנמענים ייענה להצעה, בעוד מדינה הדגיש כי גם כישלונות נקודתיים תורמים ללמידה ולבניית מאגר מידע רחב יותר. לצד הפנייה הרחבה, ציינו המרואיינים גם ניסיונות להגיע ל"מטרות איכות" בעלות פוטנציאל מודיעיני גבוה יותר – דבר המעיד על פעילות עומק של המודיעין האיראני בזירה האזרחית הישראלית.

באשר לאוכלוסיות היעד, המרואיינים הצביעו על כך שלא קיים פרופיל אחיד של מגויס פוטנציאלי. עם זאת, פוזיילוב הדגיש כי קיימת פגיעות מוגברת בקרב אוכלוסיות המאופיינות בתחושת ניכור, חולשה חברתית או מצוקה כלכלית, אותן תיאר כחלק מ"**פריפריה חברתית**", ולצידן עלתה גם האפשרות לפנייה לעבריינים, לחיילים או לגורמים בעלי גישה למידע רגיש. אללוף הדגישה כי "**האיראנים אינם מגבילים עצמם לאוכלוסייה מסוימת, אלא פועלים מול מגוון רחב של קהלים בהתאם להזדמנויות מבצעיות**".

טענה מרכזית נוספת היא כי מטרות הפעילות האיראנית אינן מוגבלות לאיסוף מודיעין. לדברי מדינה, גם כאשר ניסיונות גיוס אינם מובילים לתוצר מבצעי משמעותי, עצם קיומם וחשיפתם מייצרים אפקט תודעתי של חדירות ופגיעות, ואללוף התייחסה לפעילות זו כחלק ממאמץ רחב יותר לערעור תחושת הביטחון ולפגיעה בחוסן הפנימי.

לבסוף, ביחס להצלחת הפעילות עלתה תמונה מורכבת. מצד אחד, עצם היכולת ליזום קשר, לגייס אזרחים ולהפעילם למשימות מהווה הישג מסוים עבור הצד האיראני. מנגד, פוזיילוב הדגיש כי לפחות על בסיס המקרים שנחשפו, מרבית הניסיונות לא הובילו לחדירה משמעותית למוקדי סוד, בין היתר בשל פעילות סיכול ישראלית (ראו נספח 1).

6. דיון

ממצאי המחקר מצביעים על כך שניסיונות הגיוס האיראניים בישראל במהלך מלחמת חרבות ברזל אינם משקפים רק מאמצי ריגול נקודתיים, אלא דפוס פעולה רחב המלמד על תפיסת הפעלה מודיעינית גמישה ומבוזרת. בניגוד למודל הקלאסי של HUMINT, המבוסס על גיוס מקורות איכותיים בעלי גישה ישירה למידע רגיש ועל בניית אמון לאורך זמן, המקרים והראיונות מצביעים על מודל הנשען על פנייה רחבה, ריבוי מקורות, שימוש אינטנסיבי במרחב הדיגיטלי והפעלת אזרחים מן השורה למשימות נקודתיות.

דפוס פעולה זה אינו מנותק מן האסטרטגיה האיראנית הרחבה, אלא מהווה יישום שלה בזירה האזרחית. כפי שהוצג בסקירת הספרות, איראן נוטה לפעול באופן עקיף, באמצעות ריבוי שחקנים וכלים המאפשרים מרחב הכחשה, ומעדיפה שחיקה הדרגתית של היריב על פני חתירה להכרעה אחת וברורה (Tabatabai et al., 2021). מודל הגיוס המבוזר משקף היגיון זה: הפעלת אזרחים מאפשרת לאיראן לפעול בתוך ישראל בעלות נמוכה ובסיכון מוגבל, להרחיק את עצמה ממעורבות ישירה ולהפעיל לחץ מתמשך על מערכות הביטחון ועל החברה, באופן שאינו מחייב בהכרח תגובה צבאית. במובן זה, ניסיונות הגיוס אינם רק כלי מודיעיני, אלא ביטוי נוסף לתפיסת העימות האיראנית, שבה הזירה האזרחית היא חלק בלתי נפרד מהמערכה.

מאפיין מרכזי של מודל זה הוא הרחבת הזירה האזרחית כמרחב פעולה מודיעיני. איראן פונה גם לאזרחים ללא רקע ביטחוני ובעלי מאפיינים מגוונים, אך עלו נקודות דמיון אפשריות, ובהן פגיעות כלכלית, תחושת ניכור או שוליות חברתית, ולעיתים רקע פלילי או נגישות מסוימת למידע. ממצא זה תואם את הספרות על "סוכנים חד-פעמיים" (Lindskog et al., 2026), ומחזק את ההבנה כי הערך עבור המפעיל אינו טמון בהכרח בכל מקור בודד, אלא בערך המצטבר של ריבוי ניסיונות.

המרחב הדיגיטלי ממלא תפקיד מהותי בתפיסה זו. הספרות מצביעה על כך שהעידן הדיגיטלי מקשה על HUMINT קלאסי בשל מעקב, עקבות דיגיטליים וקושי ביצירת אמון (Cunliffe, 2023; Manganello & Gioe, 2025), אך במקרה זה נראה כי אותם תנאים עצמם יוצרים גם הזדמנות: פלטפורמות דיגיטליות מאפשרות פנייה מהירה, רחבת היקף ובעלות נמוכה, איתור פגיעויות, יצירת קשר במסווה אזרחי והפעלה מבלי להידרש לתשתיות מסורתיות. מכאן שהמרחב הדיגיטלי אינו רק כלי טכני, אלא רכיב מהותי בשינוי תפיסת ההפעלה.

באשר לשאלת ההצלחה, ממצאי המחקר מצביעים על הצורך בהרחבת אופן המדידה. דרך עדשת המודיעין הקלאסי – חדירה למוקדי סוד, גיוס סוכן איכותי יציב או הפקת מודיעין אסטרטגי – הישגי איראן מוגבלים. ואולם, עצם היכולת לגייס אזרחים ישראלים, להגיע במקרים מסוימים גם לחיילים ולהוציא לפועל משימות מהווה הישג מבצעי מסוים. מעבר לכך, עצם קיומם וחשיפתם של ניסיונות הגיוס עשויים לערער את תחושת הביטחון ולהעמיס על מערכות הסיכול, כך שמידת

ההצלחה אינה נמדדת רק בתוצר מודיעיני קונקרטי, אלא גם בהשפעה פסיכולוגית ואסטרטגית רחבה יותר.

מאפיין נוסף, ואולי המשמעותי ביותר, הוא אופייה הלומד של הפעילות האיראנית. כפי שעלה מן הראיונות, כל ניסיון פנייה, בין אם הצליח ובין אם נחשף, מספק לאיראן נתונים על אוכלוסיות הרגישות לפנייה, על שיטות הפעלה אפקטיביות ועל דרכי הפעולה של מערך הסיכול הישראלי. במובן זה, גם כישלונות נקודתיים עשויים לשמש עבור הצד האיראני חלק מתהליך מתמשך של ניסוי ושיפור. המשמעות היא כי דפוסי הגיוס צפויים להמשיך ולהשתנות, וכי הצלחת הסיכול אינה יכולה להימדד רק במספר המקרים שנחשפו ובכתבי האישום שהוגשו, אלא גם ביכולת לזהות את תהליך הלמידה של היריב ולהקדים אותו.

לצד זאת, המחקר מצביע על מגבלות משמעותיות בפעילות האיראנית: חלק גדול מהפניות במסגרת "גישת הריסוס" אינו מניב תוצאה מבצעית, מרבית המגויסים שנחשפו היו בעלי גישה מוגבלת למידע רגיש, והמודיעין המסכל הישראלי מצליח לחשוף ולסכל חלק ניכר מהמקרים טרם הבשלתם. לפיכך, לצד גמישות ויכולת הסתגלות, קיימות מגבלות הנוגעות לאיכות המקורות, לביטחון המבצעי וליכולת להפיק הישגים מודיעיניים מתמשכים.

על בסיס הממצאים והראיונות, ניתן להצביע על מספר כיווני התפתחות אפשריים. ראשית, לצד הפנייה הרחבה, ייתכן כי איראן תגביר את ניסיונותיה להגיע ל"מטרות איכות" בעלות גישה למידע רגיש, ובהן חיילים ובעלי תפקידים. שנית, השימוש בגורמים עבריינים עשוי להתרחב, שכן הוא מספק לאיראן כוח אדם הזמין לביצוע משימות ומטשטש את הגבול בין פעילות פלילית לפעילות ביטחונית. שלישית, ככל שתגבר המודעות הציבורית לדפוסי הפנייה הנוכחיים, צפוי כי איראן תתאים את שיטותיה, את סיפורי הכיסוי ואת אוכלוסיות היעד. כיוונים אלו אינם בגדר תחזית ודאית, אך הם נגזרים מאופייה הגמיש והלומד של הפעילות האיראנית, כפי שעלה במחקר זה.

7. סיכום והמלצות

מחקר זה ביקש לבחון כיצד ניסיונות גיוס איראניים בישראל במהלך מלחמת חרבות ברזל משקפים את תפיסת ההפעלה המודיעינית של איראן בזירה האזרחית, ומה ניתן ללמוד מהם על יכולותיה ומגבלותיה. הממצאים מלמדים כי איראן מפעילה מודל המשלב שימוש במרחב הדיגיטלי, פנייה רחבה לאוכלוסיות מגוונות והפעלה מבוזרת של מספר רב של מקורות למשימות נקודתיות, תוך ניסיון להפיק ערך מצטבר מן הפעילות וללמוד מכל ניסיון גיוס, גם כאשר הוא נכשל. בכך, מודל הגיוס משקף את ההיגיון הרחב של האסטרטגיה האיראנית: פעולה עקיפה, מבוזרת ומתמשכת, המכוונת לשחיקה הדרגתית ולא להכרעה.

לפי קריטריונים מסורתיים, הצלחת מודל זה מוגבלת; ואולם, מנקודת מבט רחבה יותר, היכולת לגייס אזרחים ישראלים, לצבור ניסיון מבצעי ולייצר אפקט תודעתי עשויה להיחשב הצלחה. לצד זאת, המודל מוגבל בשל הישענות על פניות רחבות שאינן מניבות תמיד תוצאה, קושי בגיוס מקורות בעלי ערך מודיעיני גבוה וחשיפה למודיעין המסכל הישראלי.

אף שהמחקר מבוסס על מידע גלוי וראיונות עם מומחים, ולכן מציג תמונת מצב חלקית בלבד, תרומתו המרכזית היא בבחינת גיוס אזרחים בזמן מלחמה כחלק מתפיסת הפעלה מדינתית

רחבה, תוך שילוב בין הספרות העוסקת ב- HUMINTבמרחב הדיגיטלי לבין הספרות על אסטרטגיית ההפעלה האיראנית.

ממצאים אלו מצביעים גם על אתגרים העומדים בפני גופי הביטחון והחברה הישראלית, ומחייבים חשיבה החורגת מהיבטי הסיכול המודיעיני בלבד. בהתאם לכך, ניתן להציע מספר המלצות:

1. **הגברת המודעות הציבורית לאיומי גיוס דיגיטליים**

חלק ניכר מניסיונות הגיוס מתבצע באמצעות פלטפורמות דיגיטליות, ובראשן טלגרם ורשתות חברתיות. לפיכך, מומלץ להגביר את המודעות הציבורית לדפוסי הפעולה של גורמים עוינים במרחב המקוון, בדגש על זיהוי פניות חשודות, הצעות עבודה חריגות ותמריצים כספיים המוצגים כהזדמנויות תמימות לכאורה.

2. חיזוק ההרתעה והענישה בעבירות ריגול וסיוע לאויב בזמן מלחמה

ריבוי המקרים שנחשפו במהלך המלחמה מעלה שאלות בנוגע לאפקטיביות ההרתעה הקיימת. לפיכך, מומלץ לבחון את מדיניות הענישה בעבירות של מגע עם סוכן זר, סיוע לאויב וריגול בעת לחימה.

3. המשך מחקר ומעקב אחר התפתחות דפוסי הגיוס

מאחר שהמחקר התבסס על מידע גלוי בלבד, ונוכח אופייה הלומד והמשתנה של הפעילות האיראנית, מומלץ להמשיך ולבחון את התפתחות דפוסי הגיוס האיראניים, את מאפייני המגויסים ואת השפעת ההתפתחויות הטכנולוגיות על שיטות ההפעלה והסיכול.

8. ביבליוגרפיה

מדינת ישראל נ' ממן, ת"פ (מחוזי ב"ש) 24-09-51692.(2025)

מדינת ישראל נ' שטרן, ת"פ (מחוזי י-ם) 24-07-41170) 2025.(

Banerjea, U. (2015). Revolutionary intelligence: The expanding intelligence role of the Iranian Revolutionary Guard Corps. *Journal of Strategic Security, 8*(3), 93–106. https://doi.org/10.5038/1944-0472.8.3.1449

Button, M., Shepherd, D., & Jung, J. (2025). Economic espionage via fake social media profiles in the UK: Professional workers awareness and resilience. *Security Journal, 38*, Article 30. https://doi.org/10.1057/s41284-025-00476-2

Cruden, C., & Livermore, D. (2025). *OSS 2.0: Emphasizing the importance of human intelligence in irregular warfare for great power competition*. Irregular Warfare Center. https://irregularwarfarecenter.org/wp-content/uploads/P25_Emphasizing-the-Importance-of-Human-Intelligence.pdf

Cunliffe, K. S. (2023). Cyber-enabled tradecraft and contemporary espionage: Assessing the implications of the tradecraft paradox on agent recruitment in Russia and China. *Intelligence and National Security*. https://doi.org/10.1080/02684527.2023.2216035

Edwards, M., Larson, R., Green, B., Rashid, A., & Baron, A. (2017). Panning for gold: Automatically analysing online social engineering attack surfaces. *Computers & Security, 69*, 18–34. https://doi.org/10.1016/j.cose.2016.12.013

Gioe, D. V., & Manganello, T. (2025). Smart new world: Adapting human intelligence for the digital age. *Intelligence and National Security, 40*(6), 1114–1128. https://doi.org/10.1080/02684527.2025.2565946

Grohoski, D. C., Seybert, S. M., & Romanych, M. J. (2003). Measures of effectiveness in the information environment. *Military Intelligence Professional Bulletin, 29*(3), 12–16.

Irwin, D., & Mandel, D. R. (2019). Improving information evaluation for intelligence production. *Intelligence and National Security, 34*(4), 503–525. https://doi.org/10.1080/02684527.2019.1569343

Lindskog, E. E., Lioufas, A., & Kåring, A. W. (2026). *"Spies among us": Espionage in Europe – A study on convicted spies in Europe 2008–2024*. Swedish Defence Research Agency (FOI).

Microsoft Threat Intelligence. (2024, February 7). *Iran surges cyber-enabled influence operations in support of Hamas*. Microsoft. https://www.microsoft.com/en-

us/security/security-insider/intelligence-reports/iran-surges-cyber-enabled-influence-operations-in-support-of-hamas

Tabatabai, A. M., Martini, J., & Wasser, B. (2021). *The Iran threat network (ITN): Four models of Iran's nonstate client partnerships* (Report No. RR-4231-A). RAND Corporation. https://doi.org/10.7249/RR4231

נספחים

נספח 1:

שם	גיל	רקע כללי	ערוץ פניה ויוזמה	אופי המשימות	תגמול
מרדכי ממן	72	אזרח ישראלי, מתגורר בטורקיה עם בת זוג. בעל חובות בגובה של עשרות אלפי שקלים. בעל עבר פלילי עם מס' הרשעות בעבירות מס.	יזומה ע"י הנאשם בווטסאפ	פיגועי טרור והתנקשות	כסף - 650 אירו מזומן
אלימלך שטרן	22	צעיר חרדי, נשוי + 2 ילדים, ללא עבר פלילי. רקע של קושי כלכלי + סקרנות לעולם "מחוץ לחברה החרדית" + שימוש בטלגרם וקריפטו.	יוזמה איראנית- טלגרם דמות בשם "אנה"	פעילות השפעה/ תעמולה, תיעוד	כסף- אלפי שקלים/ דולרים בקריפטו
עדן דבס	30		יוזמה איראנית- טלגרם	פעילות השפעה/ תעמולה	כסף- 12 אלף בקריפטו
ולדיסלב ויקטרסון ואנה בתשטיין	30,18		יוזמה איראנית- רשת חברתית	פעילות השפעה/ תעמולה	כסף- 5000 דולר
ולדימיר ורחובסקי	35		יוזמה איראנית- רשת חברתית	פעילות השפעה/ תעמולה, איסוף מודיעין והעברת מידע	תשלום עתידי- 100 אלף דולר
רפאל וללה גולייב	32			ריגול ואיסוף מודיעין	ללא מידע
אשר בנימין וויס	25	עבירה ביטחונית- ב8 לאוקטובר 23, נכנס לשטח צבאי סגור ונתפס כשברשותו אפוד ונרתיק לאקדח. לא אותר נשק בפועל אם כי תיעד את עצמו באירוע עם נשק.		פעילות השפעה/ תעמולה, איסוף מודיעין והעברת מידע	כסף- קרפיטו, ללא מידע
ארטיום זולוטרב	33		יוזמה איראנית- ברשת, דמות בשם "אליעד"	פעילות השפעה/ תעמולה	כסף- כ2800 דולר בקריפטו

ארדלר אמויאל	23	תקיפת קשיש ברכבת, עבירות מרמה בשימוש באשראי של אדם אחר, החזקת אמצעי לחימה (סכין וגז מדמיע)	יוזמה איראנית- ברשת, דמות בשם "אריאנה" + "ג'ון"	ריגול ואיסוף מודיעין, גיוס נוספים	כסף- קרפיטו, ללא מידע
באסם ותחריר צפדי	21		יוזמה איראנית- קשר אישי דרך גורם מתווך	ריגול ואיסוף מודיעין, צילום/תיעוד, העברת מידע	כסף- ללא מידע
אלכסנדר גרנובסקי	29	עבר פלילי ככה"נ הנוגע לכספים	יוזמה איראנית- טלגרם	פעילות השפעה/ תעמולה, צילום/ תיעוד, איסוף מודיעין, גיוס נוספים	כסף- אלפי דולרים בקריפטו
יורי אליאספוב וגאורגי אנדרייב	20-30		יוזמה איראנית- טלגרם	פעילות השפעה/ תעמולה, צילום/ תיעוד, איסוף מודיעין	כסף- מאות עד אלפי דולרים
דניאל כי טוב	26	נשוי, אב טרי לתינוקת. מצב כלכלי קשה.	יוזמה איראנית- טלגרם (ככה"נ)	פעילות השפעה/ תעמולה, צילום/ תיעוד, איסוף מודיעין	כסף- סכום מסוים עבור כל פעולה בנפרד
דורון בוכובזה	30	קשיים כלכליים, טוען כי ביצע פעולות אלו "בגלל הממשלה".	יוזמה אישית של הנאשם- טלגרם	ריגול ואיסוף מודיעין, צילום/תיעוד, העברת מידע	כסף- אין סכום מדויק
אדוארד יוסופוב	65	עולה מאוזבקיסטן, ב2019 קיבל אזרחות ישראלית	יוזמה אישית דרך מכר	ריגול ואיסוף מודיעין, צילום/תיעוד, העברת מידע	כסף- 41 אלף דולר בקריפטו
משה אטיאס	18		יוזמה אישית של הנאשם- טלגרם	פעילות השפעה/ תעמולה, צילום/ תיעוד, איסוף מודיעין	כסף- 1,800 דולר בקריפטו
רועי מזרחי ואלמוג אטיאס	25		יוזמה איראנית- טלגרם, לאחר מכן- יוזמה אישית דרך הטלגרם	ריגול ואיסוף מודיעין, צילום/תיעוד, העברת מידע	כסף- קריפטו
רג'ב סלאח	30		יוזמה איראנית- טלגרם	פעילות השפעה/ תעמולה, צילום/ תיעוד, איסוף מודיעין	כסף- אלפי שקלים
יוני סגל ונהוראי מזרחי	20,18		יוזמה אישית של הנאשם- טלגרם	פעילות השפעה/ תעמולה, צילום/ תיעוד, איסוף מודיעין	כסף- קריפטו
מרק מורגיין פינסקי	33		יוזמה איראנית- טלגרם	ריגול ואיסוף מודיעין, צילום/תיעוד, העברת מידע. קניית אמל"ח.	כסף- אלפי שקלים בככה"נ